

A pénzügyi tudatosság szerepe a vagyoni és jövedelmi egyenlőtlenségekben

Sumitz Gabriella Anna

Közgazdász és mesterszakos hallgató, Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem
Pénzügyi és Számviteli Kar
gabriellsumitz122@gmail.com

Absztrakt: A pénzügyi tudatosság egyre inkább a társadalmi egyenlőtlenségek alakulásának kulcstényezőjeként jelenik meg a nemzetközi tudományos életben. Jelen tanulmány célja annak feltárása, hogy milyen mértékben járulhat hozzá a pénzügyi tudatosság a jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek mérsékléséhez a magyar társadalomban. A kutatás alapjául szolgáló, az MNB Intézet számára készített pályamunka, valamint a háztartási szektor vagyonszerkezetét vizsgáló előtanulmány lehetővé tette egy elméletileg megalapozott és empirikusan tesztelhető hipotézisrendszer kidolgozását. A vizsgálat kétlépcsős módszertani felépítésű: a szekunder elemzés az Európai Unió tagállamaiban tapasztalható jövedelmi különbségek kvantifikálására fókuszál a Gini-együttható alkalmazásával, míg a primer adatfelvétel egy 545 fős, nem reprezentatív mintán végzett kérdőíves kutatásra épül. A keresztábra-elemzések eredményei szignifikáns összefüggéseket tárnak fel a pénzügyi tudatosság és a vagyoni helyzetet befolyásoló szocioökonómiai tényezők – mint az iskolai végzettség, jövedelmi státusz és generációs hovatartozás – között. A kutatás különlegessége az interdiszciplináris megközelítésben rejlik, amely a közgazdaságtan és a társadalomtudomány integrált nézőpontját alkalmazza egy komplex társadalmi probléma mélyebb megértésére. Eredményei nemcsak tudományos, hanem közpolitikai szempontból is relevánsak, hozzájárulva a társadalmi kohézió és pénzügyi inklúzió erősítéséhez.

Kulcsszavak: pénzügyi tudatosság, vagyonomeloszlás, jövedelmi egyenlőtlenségek, interdiszciplinaritás, háztartások

1 Bevezetés

A pénzügyi tudatosság, mint az egyének gazdasági viselkedését meghatározó kognitív és attitűdbeli tényezők összessége, az utóbbi években a társadalomtudományi és közgazdasági kutatások egyik központi kérdésévé vált. A pénzügyi ismeretekhez való hozzáférés, a pénzügyi döntések megalapozottsága, valamint a gazdasági erőforrásokkal való tudatos gazdálkodás képessége nemcsak

az egyéni jólét alakulását befolyásolja, hanem közvetetten hozzájárul a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődéséhez is. A nemzetközi szakirodalom egyértelműen rámutat arra, hogy a pénzügyi műveltség hiánya szoros összefüggésben áll a háztartások sérülékenységevel, az alacsonyabb jövedelmi és vagyoni státuszú rétegek pénzügyi kiszolgáltatottságával, valamint a társadalmi mobilitás beszűkülésével. A modern gazdaságokban tapasztalható jövedelmi és vagyoni polarizáció fokozódása egyre szükségesebbé teszi a pénzügyi tudatosság fejlesztését, mint az esélyegyenlőség előfeltételét és a fenntartható társadalmi kohézió zálogát. A pénzügyi ismeretek hiánya ugyanis hosszú távon nemcsak a mikroökonómiai szinten értelmezhető jóléti veszteségekhez, hanem makrogazdasági szinten is torzulásokhoz vezethet, rontva a gazdasági növekedés dinamizmusát és aláásva az intézményi bizalmat.

Jelen tanulmány célja, hogy empirikus úton feltárja a pénzügyi tudatosság és a jövedelmi, illetve vagyoni egyenlőtlenségek közötti kapcsolatokat egy primer adatfelvételen alapuló kvantitatív kutatás keretében. A vizsgálat különös figyelmet fordít azokra a demográfiai determinánsokra, amelyek a pénzügyi magatartás alakulását befolyásolják, továbbá elemzi, hogy ezek miként járulnak hozzá a vagyon- és jövedelemeloszlás torzulásaihoz. A kutatás célkitűzése, hogy hozzájáruljon egy olyan elméleti és gyakorlati tudásbázis megerősítéséhez, amely megalapozhatja a pénzügyi oktatás fejlesztését, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésére irányuló közpolitikai beavatkozásokat.

2 Szakirodalmi áttekintés

A pénzügyi tudatosság fogalma a szakirodalomban gyakran szinonimaként szerepel a pénzügyi kultúra és pénzügyi műveltség kifejezésekkel. A nemzetközi terminológiában elsősorban a financial literacy és financial awareness kifejezések terjedtek el (Atkinson és Messy, 2012). A pénzügyi műveltség három fő komponensét – ismeretek, viselkedés és attitűd – Venkateraman és Vantatesan (2018) különítette el, míg Santini et al. (2019) hangsúlyozza, hogy ezek közvetlenül befolyásolják a pénzügyi döntéseket. A pénzügyi kultúra az információk értelmezésének, valamint a tudatos döntéshozatal képességét jelenti, mely hozzájárul az egyéni jólét növeléséhez (Luksander et al., 2014; Suganya et al., 2013). Az OECD (2020) szerint a pénzügyi kultúra kulcskompetenciákat foglal magában, mint a tudatosság, ismeret, viselkedés és készségek. Magyarországon az MNB már 2006-ban felismerte a pénzügyi kultúra fejlesztésének fontosságát. A hazai szakirodalomban Szóka (2022) kiemeli az egyéni tájékozottság szerepét a pénzügyi kockázatok kezelésében, míg Béres és Huzdik (2012) szociodemográfiai elemzéseik alapján az esélyegyenlőség hiányát tekintik a pénzügyi kultúra fejlődésének egyik legfőbb akadályának. A pénzügyi tudatosság fejlesztésének leghatékonyabb eszköze az oktatás, amely már gyermekkorban megalapozhatja a tudatos pénzügyi magatartást (Gajdos, 2021).

Kimiyaghala és Yep (2009) szerint a pénzügyi tudás a megalapozott, kockázatkerülő döntések meghozatalát is támogatja.

2.1 A vagyon fogalma és fajtái

A vagyon komplex fogalom, amely különböző szinteken – egyéni, vállalati és nemzetgazdasági – eltérő módon értelmezhető. Egyéni szinten a vagyon olyan pénzügyi és reáleszközök összessége, mint például a készpénz, bankbetétek, ingatlanok, értékpapírok, befektetési arany vagy műtárgyak, amelyeket a kötelezettségekkel szemben – elsősorban a hitelek aktuális értékével – nettó vagyonként definiálhatunk (Sumitz és Katona, 2023).

Vállalati vonatkozásban a vagyon a vállalat eszközeinek – azaz a tartós és forgóeszközök – és kötelezettségeinek különbözeteként jelenik meg. Ezt a szemléletet tükrözi a magyar számviteli szabályozás is, amely a vagyont a vállalat tevékenységét hosszabb vagy rövidebb távon szolgáló piaci értékű eszközökben határozza meg (Kosztópulasz, 2020). Nemzetgazdasági szinten a vagyonállomány bővülése összefüggésbe hozható a gazdasági növekedéssel, különösen a GDP emelkedésével. Magyarország esetében a rendszerváltást követően időszakosan az uniós átlagnál is gyorsabb növekedést lehetett tapasztalni (Mihályi, 2011). Ugyanakkor a fenntartható növekedés feltétele a termelékenység emelkedése, mivel a kiugró gazdasági teljesítmények csak rövid távon fenntarthatók, hosszabb távon nem biztosítanak stabil növekedési pályát (Bródy, 2006; Mihályi, 2011).

2.2 Jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenség fogalma

Az egyenlőtlenség vizsgálata során alapvető különbségtétel történik a vagyoni és jövedelmi egyenlőtlenség fogalmai között. A vagyoni egyenlőtlenség az anyagi javak társadalmon belüli aránytalan eloszlását jelenti, amelynek során bizonyos társadalmi csoportok jelentős vagyonnal rendelkeznek, míg mások vagyona elenyésző, vagy teljes mértékben hiányzik (Schmid, 2016). A jövedelmi egyenlőtlenség ezzel szemben a megtermelt jövedelmek egyenlőtlen társadalmi elosztását jelöli, amely egyaránt megfigyelhető egyes országokon belül és azok között is (Howard és Carter, 2016). Mindkét típusú egyenlőtlenség strukturális különbségeket tükröz, ugyanakkor szoros kölcsönhatás is fennáll közöttük: a magas jövedelemmel rendelkező társadalmi rétegek jellemzően magasabb megtakarítási rátával rendelkeznek, ami elősegíti a vagyon koncentrációját, ezáltal fokozva a vagyoni egyenlőtlenségeket (Piketty, 2014).

2.3 A társadalmi egyenlőtlenségek makrogazdasági és szociális következményei

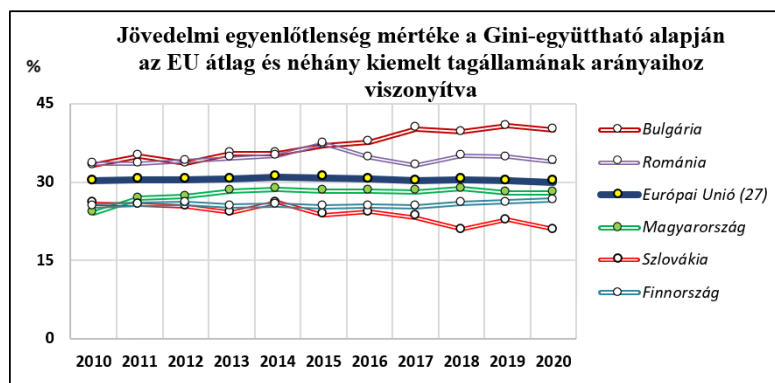
A jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek növekedése a globalizáció, a technológiai fejlődés és a piaci dereguláció következményeként egyre

markánsabban jelenik meg a fejlett országokban. Ezek az egyenlőtlenségek a fenntartható gazdasági növekedést akadályozzák, csökkentik a társadalmi kohéziót és a mobilitást, sőt a szociális feszültségek növekedéséhez is vezethetnek. A vagyoni egyenlőtlenségek több területen is negatív hatást gyakorolnak. A szegénység rontja az egészségi állapotot és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést (Tóth, 2022), továbbá alacsony iskolázottsághoz és munkanélküliséghez vezethet (Kertesi és Kézdi, 2013; Bánfalvy, 2003). A szegénység emellett fokozza a bűnözés kockázatát és a társadalmi kirekesztettség mértékét is (Póczik, 2009). A gazdasági növekedést visszafoghatja, ha a lakosság jelentős része nem képes fogyasztani és befektetni (Tóth, 2022). A társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésének kulcsa az esélyegyenlőség megteremtése, különösen az oktatáshoz és a munkaerőpiachoz való hozzáférés javításán keresztül (Feleky et al., 2002; Tóth, 2022). A társadalmi mobilitás és az igazságos gazdasági előrehaladás érdekében a kormánynak szociálpolitikai és adópolitikai eszközökkel kell beavatkoznia, elsősorban a hátrányos helyzetű családok támogatása révén (Tóth, 2022). A hazai adatok szerint az iskolázottság szintje jelentősen javult az elmúlt évtizedekben, különösen a nők körében (KSH, 2016), és a foglalkoztatottság is folyamatosan emelkedik, 2022-ben 74,6%-ot ért el a 15–64 éves korosztályban (Növekedés.hu, 2023). Ezek a tényezők szoros összefüggésben állnak a társadalmi jóléttel, amelynek biztosítása csakis stabil gazdasági és szociális keretek között valósulhat meg (Economypedia, 2021). A jóléti állam feladata a jövedelmek újraelosztása, a humán tőke fejlesztése és az innováció ösztönzése annak érdekében, hogy a gazdasági konvergencia fenntartható legyen (OECD, 2008; Matolcsy, 2020).

2.4 Gini-index szerepe az egyenlőtlenségekben

Az Európai Unió tagállamaiban eltérő mértékű jövedelmi egyenlőtlenségek figyelhetők meg, melyeket a Gini-index segítségével számszerűsíthetünk. A mutató értéke annál magasabb, minél nagyobb az adott országon belüli jövedelemeloszlás torzulása (KSH, 2020). Magyarország a közepesen egyenlőtlen országok közé sorolható, az EU-átlagnál kedvezőbb mutatókkal.

Kutatásomban öt releváns tagállamot vizsgáltam összehasonlításként: két szomszédos országot (Szlovákia, Románia), egy velünk együtt csatlakozott tagállamot (Szlovákia), két később csatlakozott országot (Románia, Bulgária), valamint egy korábban csatlakozott, fejlett államot (Finnország). Az eredmények alapján Románia és Bulgária mutatói kiemelkedően magasak, míg Szlovákia és Finnország kedvezőbb helyzetben vannak. Ugyanakkor Szlovákia adataiban évről évre jelentős kilengések figyelhetők meg, amelyek az adatok megbízhatóságát is kérdésessé tehetik.

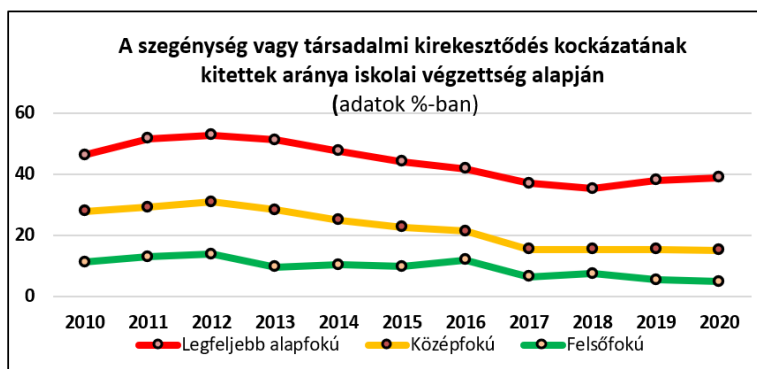

1. ábra: Jövedelmi egyenlőtlenség mértéke GINI-együttható alapján
Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés, (2023)

2.5 A szegénység vagy a társadalmi kirekesztettség kockázatának vizsgálata

Magyarországon az alacsony iskolai végzettség, különösen az alapfokú (legfeljebb 8 osztály) iskolai végzettséggel rendelkezők magas aránya továbbra is jelentős társadalmi kihívást jelent. Az alacsony végzettségi szint mögött leggyakrabban strukturális tényezők – mint a depriváció, a jövedelmi egyenlőtlenségek és a motivációs deficit – húzódnak meg, amelyek akadályozzák a társadalmi mobilitást és fokozzák a kirekesztettség kockázatát.

Korábbi kutatásaim alapján megállapítható, hogy szoros összefüggés áll fenn az iskolai végzettség szintje és a társadalmi kirekesztettség között. Az alacsony iskolai végzettség a munkaerőpiacról való kiszoruláshoz, ezáltal pedig jövedelmi hátrányhoz vezet, amely a szegénység egyik elsődleges determinánsa. Ugyanakkor pozitív tendencia figyelhető meg: 2020-ra csökkent a társadalmi kirekesztettséggel veszélyeztetettek aránya az alap- és középfokú végzettségűek körében, amely az oktatáshoz való hozzáférés és a szakképzés javuló feltételeinek eredményeként értelmezhető.

2. ábra Társadalmi kirekesztettség kockázata iskolai végzettség alapján
Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés (2023)

3 Anyag és módszertan

A kutatás két egymást kiegészítő módszertani elemből épült fel: egy szekunder elemzésből, amely a témakör elméleti és statisztikai megalapozását szolgálta, valamint egy kvantitatív primer vizsgálatból, amely empirikus úton tárta fel a pénzügyi tudatosság és a vagyoni, illetve jövedelmi egyenlőtlenségek közötti összefüggéseket.

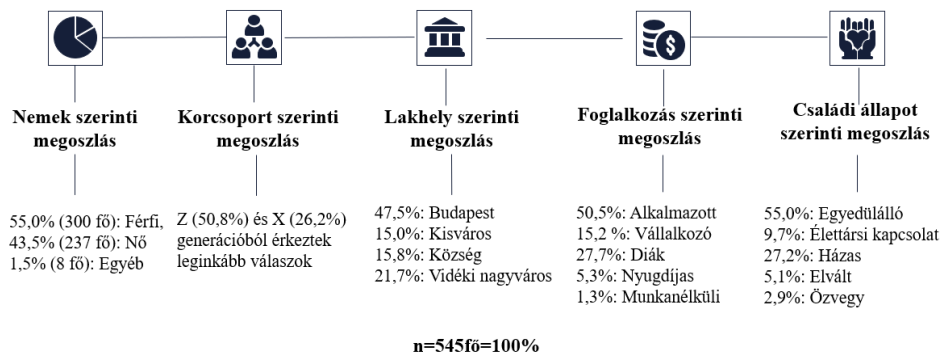
Szekunder kutatásom során statisztikai adatokra támaszkodtam, többek között a GINI-együttható és a szociális kirekesztettség ráta indikátoraival dolgozva, ezzel kvantitatív alapot teremtve az elméleti modell érvényességének vizsgálatához. A primer kutatás során egy nem reprezentatív mintán alapuló, hólabda mintavételű online kérdőíves adatfelvételt alkalmaztam. A kérdőív túlnyomó része zárt kérdéseket tartalmazott, kiegészítve ötfokozatú Likert-skálán értékelhető tételekkel. A végleges mintában 545 érvényes válasz került rögzítésre. A kérdések a pénzügyi attitűdök, megtakarítási és befektetési magatartás, hitelhasználat, valamint az örökléshez kapcsolódó szemléletmód vizsgálatára irányultak, kiegészülve alapvető demográfiai változókkal (jövedelmi szint, iskolai végzettség és foglalkoztatottsági státusz).

Az adatok feldolgozása során leíró statisztikai módszereket valamint kereszttábla-elemzést alkalmaztam, a változók közötti szignifikáns kapcsolatok feltárása érdekében. A minta nem reprezentatív jellege miatt az eredmények nem általánosíthatók a teljes magyar lakosságra, azonban alkalmasak hipotézisek megfogalmazására és jövőbeni, nagyobb volumenű vizsgálatok szakmai megalapozására.

4 Eredmények

4.1 Demográfiai adatok

A kutatás mintáját 545 fő alkotta. A válaszadók nemi megoszlása alapján 55,0%-uk férfi, 43,5%-uk nő, míg 1,5%-uk egyéb nemi identitást jelölt meg. A kitöltők legnagyobb arányban a Z (1995–2009) és az X (1960–1983) generációhoz tartoztak. A lakóhely szerinti megoszlás szerint a résztvevők 47,5%-a Budapesten, 21,7%-a vidéki nagyvárosban, 15,0%-a kisvárosban, míg 15,8%-a községben él. Foglalkoztatottság tekintetében 50,5%-uk alkalmazotti, 27,7%-uk tanulói, 15,2%-uk vállalkozói státuszban van, a fennmaradó rész nyugdíjas vagy munkanélküli. A családi állapot vizsgálata alapján a megkérdezettek 55,0%-a egyedülállóként, 27,2%-uk házastársi kapcsolatban, 9,7%-uk élettársi kapcsolatban élt, míg kisebb arányban elváltként vagy özvegyként nyilatkoztak.

3. ábra Demográfiai aspektusok

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés (2025)

4.2 Kutatás főbb eredményei

A kutatás középpontjában a pénzügyi tudatosság szintjének és összetevőinek feltárása állt. A válaszadók többsége (43,1%) a középiskolai oktatást tartja a pénzügyi ismeretek elsajátításának legideálisabb szakaszának, ezt követi az általános iskola felső tagozata (27,5%). A felsőoktatásban elsajátítandó témák közül kiemelkedő szerepet kaptak a tőzsde, a hitel, valamint az adózási ismeretek. A válaszadók 70,3%-a felsőfokú végzettség megszerzésére törekszik, amely összhangban áll a társadalmi trendekkel és a vagyoni egyenlőtlenségek csökkenését célzó törekvésekkel. Az ideális havi nettó jövedelem tekintetében a kitöltők döntő többsége (74,4%) az 500 ezer forint feletti összeget jelölte meg, ugyanakkor a nyugdíjas évekre való felkészülés során 76,4%-uk fontosnak tartja az időbeni öngondoskodást. A gyermekek jövőjére való takarékoskodás is jelentős: 61,5% rendelkezik célzott megtakarítással. A diákhitel megítélése megosztott, a válaszadók 30,6%-a vett igénybe ilyen típusú konstrukciót, míg 44,8% kockázatosnak értékelte azt. A hitelfelvétel célja elsősorban ingatlanvásárlás volt, míg a felvett összegek döntően 5 millió forint alatt maradtak. A megtakarítási formák közül a készpénz és látra szóló betét dominált, míg a lekötött betét és a pénzügyi eszközök kevésbé voltak jellemzők. A válaszadók mintegy harmada rendelkezik ingatlan- vagy ingóvagyonnal, míg az öröklés szerepe a vagyoni egyenlőtlenségek kialakulásában szintén releváns tényezőként jelent meg. A befektetési döntéseket elsősorban biztonságérzet és hozamelvárás motiválta, a legnépszerűbb formák az ingatlan, az állampapír és a részvény voltak. A különféle eszközök kockázatosságát illetően a részvények és vagyontárgyak számítottak a legkockázatosabbnak, míg az ingatlan és az állampapír a legbiztonságosabbnak.

4.2.1 Keresztábra-vizsgálat eredményei

H1: A megkérdezettek pénzügyi tudatossága (oktatás időbeni igénye) hatással van a vagyonmegoszlás kialakulására, ezen keresztül pedig a vagyoni egyenlőtlenségek létrejöttére.

A keresztmetszeti elemzés eredményei alapján statisztikailag szignifikáns, gyenge kapcsolat mutatható ki a pénzügyi oktatás iránti igény – mint a pénzügyi tudatosság indikátora – és a vagyonmegoszlás különböző elemei között ($p < 0,05$).

A legszorosabb összefüggés a készpénz- ($CV=0,170$), a befektetési arany- ($CV=0,173$), valamint a vállalkozói vagyonban tartott megtakarításokkal ($CV=0,150$) mutatkozott. Emellett a gyermekek javára történő takarékoskodás, a nyugdíjcélú öngondoskodás, valamint az ingó- és ingatlanvagyonhoz való hozzáférés szintén pozitív kapcsolatban állt a pénzügyi tudatossággal. A felvett hitelek mértéke és a tervezett befektetések nagysága szintén szignifikáns összefüggést mutatott, alátámasztva, hogy a pénzügyileg tudatosabb egyének körében alacsonyabb hitelfelvétel és magasabb befektetési hajlandóság jellemző. A vizsgálat eredményei tehát megerősítik, hogy a pénzügyi tudatosság hatással van a vagyoni pozíciók kialakulására, ezáltal hozzájárul a társadalmi vagyoni egyenlőtlenségek differenciálódásához.

	CV	p	χ^2
Készpénzben való megtakarítás	0,170	0,000	78,611
Látra szóló betétben való megtakarítás	0,130	0,029	46,359
Befektetési aranyban való megtakarítás	0,173	0,012	16,299
Műkincsben lévő megtakarítás	0,161	0,027	14,211
Gyermekek számára felhalmozott megtakarítás	0,142	0,011	65,798
Önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás	0,129	0,037	45,202
Értékpapírban lévő megtakarítás	0,146	0,002	57,861
Ingóságban lévő vagyon	0,133	0,012	58,002
Ingatlanban lévő vagyon	0,139	0,006	52,866
Vállalkozói vagyonban lévő megtakarítás	0,150	0,001	61,604
Felvett hitel nagysága	0,138	0,004	62,442
Tervezett befektetés	0,155	0,041	13,118

1. táblázat: Pénzügyi tudatosság (pénzügyi oktatás igénye) és a vagyonelemek/megtakarítások nagysága közötti kapcsolat vizsgálata

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés (2023)

H₂: A kedvezőbb jövedelmi helyzet jelentősebb vagyongyarapodást idéz elő, vagyis magasabb jövedelem nagyobb vagyonfelhalmozódással jár együtt.

A keresztábra elemzés eredményei alapján a nettó jövedelem szignifikáns, pozitív kapcsolatban áll a legtöbb vizsgált vagyonelem és megtakarítási forma nagyságával ($p < 0,001$), ami alátámasztja, hogy a magasabb jövedelemmel rendelkező egyének nagyobb mértékű vagyonfelhalmozással rendelkeznek. A legerősebb kapcsolat az ingóságban ($CV=0,276$), ingatlanban ($CV=0,220$), valamint látra szóló betétben elhelyezett megtakarítások ($CV=0,226$) esetében mutatkozott. A felvett hitelek nagysága szintén összefüggést mutatott a jövedelemmel, magasabb jövedelem esetén alacsonyabb eladósodottság volt jellemző ($CV=0,213$). A befektetési hajlandóság is jövedelemfüggőnek bizonyult ($CV=0,212$). Az aranyban és műkincsben tartott vagyon esetében nem volt elegendő adat a nagyság szerinti differenciálásra, de a többi változó alapján a H₂ hipotézis statisztikailag igazoltnak tekinthető.

	CV	p	χ^2
Készpénzben való megtakarítás	0,176	0,000	67,323
Látra szóló betétben lévő megtakarítás	0,226	0,000	111,573
Befektetési aranyban lévő megtakarítás			
Műkincsben lévő megtakarítás			
Gyermek számára felhalmozott megtakarítás	0,177	0,000	68,109
Önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás	0,154	0,000	52,019
Értékpapírban lévő megtakarítás	0,160	0,000	55,657
Ingóságban lévő vagyon	0,276	0,000	165,612
Ingatlanban lévő vagyon	0,220	0,000	105,249
Vállalkozói vagyonban lévő megtakarítás	0,147	0,001	46,999
Felvett hitel nagysága	0,213	0,000	99,088
Tervezett befektetés	0,212	0,000	24,608

2. táblázat: Nettó jövedelem nagysága és vagyonelemek/megtakarítások nagysága közötti kapcsolat vizsgálata

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés (2023)

H₃: A generációs különbségek hatással vannak az egyének vagyonfelhalmozására.

A generációk közötti eltérések szignifikáns hatást gyakorolnak a vagyonfelhalmozás mértékére és típusaira. Az elemzés eredményei alapján minden vizsgált vagyonelem esetében kimutatható statisztikailag szignifikáns kapcsolat a generációs hovatartozás és a vagyon típusának megléte között ($p < 0,05$). A legerősebb összefüggés a gyermekek számára történő megtakarításnál ($CV=0,416$), valamint az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarításoknál ($CV=0,300$) jelentkezett, amely az életciklus különbségeivel magyarázható. Az idősebb generációk körében nagyobb arányban figyelhető meg jelentősebb ingó- és

ingatlanvagyon ($CV=0,322$; $CV=0,335$), valamint vállalkozói tőke ($CV=0,291$) megléte is. Eredményeim megerősítik, hogy a generációs különbségek érdemben befolyásolják a vagyoni pozíciók alakulását, ezáltal hozzájárulnak a társadalmon belüli vagyoni egyenlőtlenségek kialakulásához. A H_3 hipotézis igazoltnak tekinthető.

	CV	p	χ^2
Készpénzben való megtakarítás	0,187	0,000	76,040
Látraszóló betétben lévő megtakarítás	0,171	0,000	63,991
Befektetési aranyban lévő megtakarítás	0,182	0,001	18,027
Műkincsben lévő megtakarítás	0,152	0,013	12,633
Gyermek számára felhalmozott megtakarítás	0,416	0,000	376,977
Önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás	0,300	0,000	196,256
Értékpapírban lévő megtakarítás	0,158	0,000	54,707
Ingóságban lévő vagyon	0,322	0,000	226,606
Ingatlanban lévő vagyon	0,335	0,000	244,451
Vállalkozói vagyonban lévő megtakarítás	0,291	0,000	184,261
Felvett hitel nagysága	0,263	0,000	150,230
Tervezett befektetés	0,166	0,005	14,939

3. táblázat: Generációs hatások a vagyonfelhalmozás/megtakarítások vonatkozásában

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés (2023)

H₄: Az egyének végzettsége hatással van a megtakarításainak/vagyonának a gyarapodására.

Az elemzés eredményei alapján több vagyonelem esetében statisztikailag szignifikáns kapcsolat mutatható ki a végzettség és a vagyonfelhalmozás mértéke között ($p<0,05$). A legerősebb összefüggés a műkincsben ($CV=0,204$) és az ingóságban ($CV=0,180$) történő vagyonfelhalmozásnál volt kimutatható. Az önkéntes nyugdíjpénztári ($CV=0,130$), ingatlanban ($CV=0,157$), valamint vállalkozói vagyonban ($CV=0,158$) megjelenő megtakarítások esetében gyenge, de szignifikáns kapcsolat mutatkozott. A készpénzben, értékpapírban és befektetési aranyban tartott vagyon esetében nem volt igazolható kapcsolat, amely mögött valószínűsíthetően a magasabb pénzügyi műveltséggel járó kockázatkerülő magatartás és tudatos eszközallokáció húzódhat meg. Az eredmények összességében megerősítik, hogy az iskolai végzettség – mint szocioökonómiai tényező – szerepet játszik a vagyoni különbségek kialakulásában, így a H_4 hipotézis igazoltnak tekinthető.

	CV	p	χ^2
Készpénzben való megtakarítás			
Látra szóló betétben lévő megtakarítás	0,168	0,000	45,898
Befektetési aranyban lévő megtakarítás			
Műkincsben lévő megtakarítás	0,204	0,000	22,714
Gyermek számára felhalmozott megtakarítás	0,190	0,000	58,932
Önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás	0,130	0,024	27,647
Értékpapírban lévő megtakarítás			
Ingóságban lévő vagyon	0,180	0,000	53,188
Ingatlanban lévő vagyon	0,157	0,000	40,049
Vállalkozói vagyonban lévő megtakarítás	0,158	0,000	40,669
Felvett hitel nagysága	0,164	0,001	43,761
Tervezett befektetés			

4. táblázat: Végzettség és vagyonelemek/megtakarítások nagysága közötti kapcsolat vizsgálata
 Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés (2023)

H5: A pénzügyi tudatosság befolyásolja a befektetések kockázatosságának a megítélését.

Az elemzések eredményei alapján a pénzügyi tudatosság különböző dimenziói – mint a pénzügyi oktatás iránti igény, az időskori öngondoskodás jelentőségének megítélése, valamint a gyermekek javára célzott megtakarítások megléte – statisztikailag szignifikáns kapcsolatban állnak a befektetési és megtakarítási formák kockázatosságának szubjektív megítélésével ($p < 0,05$). A legerősebb összefüggések a készpénz ($CV=0,196$), részvény ($CV=0,180$) és vagyontárgyak ($CV=0,175$) esetében mutatkoztak. A gyermekek javára történő megtakarítások vonatkozásában hat, az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítások esetében öt, míg a pénzügyi oktatás időbeli igényének szintje alapján szintén öt vagyonelemnél sikerült szignifikáns kapcsolatot kimutatni a kockázatosság szubjektív megítélésével. A demográfiai változók közül a generációs hovatartozás, az iskolai végzettség, a jövedelmi helyzet, valamint a foglalkozási státusz bizonyultak a leginkább meghatározónak a befektetések biztonságának értékelése szempontjából. Az eredmények megerősítik, hogy a magasabb szintű pénzügyi tudatosság elősegíti a befektetési kockázatok reálisabb és differenciáltabb megítélését, így a H_5 hipotézis igazoltnak tekinthető.

	CV	p	χ^2
Készpénz	0,196	0,000	83,534
Számlapénz	0,127	0,004	35,051
Részvény	0,180	0,000	70,332
Kötvény	0,154	0,000	51,584
Állampapír	0,155	0,000	52,306
Kincstárjegy	0,141	0,000	43,594
Vagyontárgy	0,175	0,000	66,536
Ingatlan	0,121	0,010	32,008
Arany	0,167	0,000	60,581
Műkincs	0,141	0,000	43,092

5. táblázat: Az időskori gondoskodás fontossága és vagyonelemek/megtakarítások biztonságosságának megítélése közötti kapcsolat vizsgálata

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés (2023)

Hipotézisvizsgálat eredményei összegezve

A kutatás során felállított összes hipotézis igazolásra került. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy:

A válaszadók pénzügyi tudatossága – amelyet többek között a pénzügyi ismeretek iránti oktatási igény alapján mértem – szignifikáns hatást gyakorol a vagyoneeloszlásra, ezáltal közvetve hozzájárul a lakosság körében kialakuló vagyoni egyenlőtlenségekre.

A jövedelmi helyzet és a vagyonfelhalmozás között szintén szignifikáns kapcsolat igazolható. Az eredmények szerint a magasabb nettó jövedelemmel rendelkezők esetében nagyobb mértékű megtakarítás és vagyonfelhalmozás figyelhető meg, ami tovább mélyítheti a társadalmi rétegek közötti vagyoni különbségeket.

A generációs hovatartozás releváns tényezőként befolyásolja a pénzügyi döntéshozatalt és a megtakarítási magatartást. A különböző generációk eltérő módon viszonyulnak a pénzügyi kockázatokhoz, valamint a vagyoni eszközök típusaihoz és mértékéhez, ami szintén hozzájárul a vagyoni egyenlőtlenségek differenciálódásához.

A válaszadók iskolai végzettsége összefüggést mutat a megtakarítások nagyságával, valamint a pénzügyi pozíciók alakulásával. A magasabb iskolai végzettség jellemzően tudatosabb pénzügyi viselkedéssel és nagyobb vagyonfelhalmozási képességgel társul.

Végül, a pénzügyi tudatosság szintje befolyásolja a különböző megtakarítási és befektetési formák kockázatosságának szubjektív megítélését. A tudatosabb egyének jellemzően pontosabban ítélik meg a pénzügyi eszközök kockázati profilját, ami megalapozottabb pénzügyi döntésekhez vezethet.

	Igazolva	Elutasítva
T1: A lakosság pénzügyi tudatossága befolyással bír a vagyon eloszlására és a vagyoni egyenlőtlenségekre .	✓	
T2: A megkérdezettek jövedelmének nagysága hatással van vagyoni helyzetükre, és ezáltal a vagyoni egyenlőtlenségekre	✓	
T3: A generációs hatások befolyásolják az egyének megtakarításának nagyságát, így szintén hatással bírnak a vagyoni egyenlőtlenségekre	✓	
T4: A megkérdezettek végzettsége hatással van vagyonuk nagyságára.	✓	
T5: A pénzügyi tudatosság hatással van a vagyonelemek/megtakarítási formák kockázatosságának a megítélésére	✓	

6. táblázat: Hipotézisek igazolása, a vizsgálat tézisei

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés (2023)

Következtetések, Összegzés

A kutatás fő célja annak feltárása volt, hogy a pénzügyi tudatosság milyen módon befolyásolja a jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek alakulását Magyarországon. Az eredmények alapján egyértelműen megállapítható, hogy a pénzügyi tudatosság különböző szintjei hatással vannak a vagyoneeloszlás szerkezetére, valamint a társadalmi rétegek pénzügyi lehetőségeire. A legszorosabb összefüggések a jövedelmi szint, az iskolai végzettség, a generációs hovatartozás és a vagyonfelhalmozási képesség között mutatkoztak meg. A pénzügyileg tudatosabb válaszadók jellemzően alacsonyabb eladósodottsággal, magasabb megtakarítási aránnyal és célzottabb befektetési magatartással rendelkeznek. A különbségek már az oktatáshoz való hozzáférés szintjén megjelennek, így az oktatás kiemelt szerepet játszik a pénzügyi egyenlőtlenségek mérséklésében. Összességében a kutatás megerősítette, hogy a pénzügyi tudatosság fejlesztése – különösen az oktatási rendszeren keresztül – hozzájárulhat egy igazságosabb és stabilabb társadalmi-gazdasági környezet kialakításához.

Hivatkozások

- [1] Atkinson, A. B., Piketty, T., & Saez, E. (2011). Top incomes in the long run of history. *Journal of Economic Literature*, 49(1), 3-71.
- [2] Baksay, G. et al. (szerk.) (2022): Új Fenntartható Közgazdaságtan, Globális vitairat Magyar Nemzeti Bank, Budapest- ISBN 978-615-5518-51-1
- [3] Baksay, G. et al. (szerk.) (2022): Új közgazdaságtan a fenntarthatóságért, Szakkönyv / Háttéranyag, Magyar Nemzeti Bank, Budapest
- [4] BánfalvY, CS (2003): A munkanélküliség szociálpszichológiájáról, Akadémia Könyvkiadó, Budapest - ISBN: 9789630580922

- [5] Béres, D. - Huzdik, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly* LVII.: 3. pp. 322-336.
- [6] Fejes, J. K. (2020): A pénzügyi tudatosság formálásának lehetőségei a közép fokú oktatásban. XIV. Soproni Pénzügyi Napok pénzügyi, adózási és számviteli konferencia konferenciakötete. Soproni Felsőoktatásért Alapítvány. ISBN 978-615-80230-6-1
- [7] Gajdos Martina (2021): Pénzügyi fogyasztóvédelem és pénzügyi kultúra. *Debreceni Jogi Műhely* 18(1-2):38-48, DOI: 10.24169/DJM/2021/1-2/4
- [8] Horváthné Kökény A. - Széles Zs. (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle/ Public Finance Quarterly* 59:4 pp. 457-475.
- [9] Housel M, (2021): A pénz pszichológiája, Időtlen leckék a vagyonról, mohóságról és boldogságról -A4CBooks, Gyomai Kner Nyomda Zrt. Budapest- ISBN: 978-615-6088-02-4
- [10] Kálmán, Botond Géza (2022): Összehasonlító vizsgálat - A covid19 válság hatása egyetemi hallgatók pénzügyi műveltségére. PhD thesis, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem. <https://doi.org/10.54598/002040>
- [11] Kimiyaghalam, Fatemeh – YAP, Stanley (2017): Level of Financial Literacy in Malaysia. *International Journal of Research* 4(7):1065-1074
- [12] Kovács Zoltán - Dunay Anna - Vinogradov Szergej - ILLÉS Csaba Bálint (2021): Végzős középiskolások pénzügyi kultúrával és öngondoskodással kapcsolatos ismeretei Magyarországon, DOI: 10.21637/GT.2021.3-4.07
- [13] Luksander A. - Béres D. - Huzdik K. - Németh E. (2014). a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúráját befolyásoló tényezők vizsgálata. *Pénzügyi Szemle*, 59 (2), 237–258.
- [14] Santini Fernando De Oliveira - Ladeira Wagner - Frederike Monika Budiner Mette Mateus Canniatti Ponchio (2019): The antecedents and consequences of financial literacy: a meta-analysis. *International Journal of Bank Marketing* 37(448). DOI: 10.1108/IJBM-10-2018-0281
- [15] Suganya, S. - Saktifelrani, S. - Durai, K. (2013): Development and validation of financial literacy scale. *International Journal of Research in Commerce and Management*, 4 (1), p. 99–104.
- [16] Szőke Brigitta - Tóth Eszter Ilona (2023): A pénzügyi-gazdasági ismeretek oktatása és a pénzügyi tudatosság összefüggései. *Acta Carolus Robertus* 13(1):19-30. DOI: 10.33032/acr.4082
- [17] Venkatamaran, R. – Ventatesan, T. (2018): Analysis of Factors Determining Financial Literacy using Structural Equation Modelling. *SDMIMD Journal of Management*, 9 (1) p. 19–29. <http://dx.doi.org/10.18311/sdmimd/2018/19998>

Elektronikus hivatkozások

- [18] Atkinson, A. - Messy, F. A. (2012). Measuring Financial Literacy Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions No. 15., <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k9csfs90fr4->

- [en.pdf?expires=1697208527&id=id&accname=guest&checksum=D6A670DD66C7BA8A17B875B1F8BAA6FD](https://www.economy-pedia.com/11038645-social-welfare); (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [19] Corak, M. (2013): Income inequality, equality of opportunity, and intergenerational mobility. Journal of economic perspectives. link, letöltve: (Utolsó letöltés: 2023.05.02)
- [20] Economy-pedia (2021): Közjólét <https://hu.economy-pedia.com/11038645-social-welfare>. (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [21] European Commission (2020): Gender equality strategy https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [22] Eurostat (2022): Gini coefficient of equivalised disposable income - EU-SILC survey, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/bar?lang=en>; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [23] Feleky, Gy. (2002): Szociológiai szemle http://real-j.mtak.hu/17688/4/Szociologiai_Szemle_2002_4.pdf; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [24] Grusky, D És Maclean A. (2016): A nagy egyenlőtlenségek társadalmilag káros következményei http://www.esely.org/kiadvanyok/2016_2/2016-2_1-1_Grusky_Nagy_egyenlotlensegek.pdf; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [25] Howard, M. És Carter, V. (2016): Income Inequality, Britannica <https://www.britannica.com/topic/income-inequality> (Utolsó letöltés: 2023.01.10.)
- [26] Hung, A. - Parker, A. M. - Yoong, J. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy. RAND Working Paper Series WR-708. <https://ssrn.com/abstract=1498674>; <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1498674>; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [27] KERTESI És KÉZDI (2014): Az alacsony iskolázottság reprodukciója Magyarországon, Az „OTKA-68523” kutatás szakmai záró beszámolója http://real.mtak.hu/12013/1/68523_ZJ1.pdf; (Utolsó letöltés: 2023.10.10.)
- [28] KSH (2020): A háztartások életszínvonala, 2020: Csökkent a jövedelmi egyenlőtlenség <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/2020/index.html>; (Utolsó letöltés: 2023.10.01.)
- [29] KSH (2016): Iskolázottság mértéke Magyarországon <https://www.ksh.hu/interaktiv/storytelling/iskolazottsag/index.html>; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)

- [30] KSH (2023): A népesség száma legmagasabb iskolai végzettség szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0006.html; (Utolsó letöltés: 2023.11.02.)
- [31] KSH (2022): A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya nem, korcsoport, iskolai végzettség, jövedelmi ötöd, gazdasági aktivitás, háztartástípus szerint (EU2020 stratégia) [%] https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0002.html; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [32] Matolcsy, Gy. (2020): A versenyképesség, mint a fenntarthatóság meghatározó feltétele https://www.penzugviszemle.hu/upload/documents/matolcsy-20-ksz-2-m-1pdf_20210106100902_44.pdf; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [33] OECD (2008): Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries <https://www.oecd.org/els/soc/41527936.pdf>; (Utolsó letöltés: 2023.10.12.)
- [34] OECD (2020): International Survey of Adult Financial Literacy. www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeconomicliteracyreport.htm; (Utolsó letöltés: 2023.10.14.)
- [35] Póczik Sz. (2009): Szegénység, bűnözés, megélhetési bűnözés <https://polgariszemle.hu/archivum/46-2009-aprilis-5-evfolyam-2-szam/312-szegenyseg-bunozes-megelhetesi-bunozes> (Utolsó letöltés: 2023. 05.10)
- [36] Schmid, M. (2016): Economic Inequality [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/587294/IPOL_BRI\(2016\)587294_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/587294/IPOL_BRI(2016)587294_EN.pdf); (Utolsó letöltés: 2023.05.12.)
- [37] Sumitz G. És Katona F. (2023) - A háztartási szektor vagyonmegoszlásának vizsgálata Magyarországon. In: Varga János - Csiszárík-Kocsir Ágnes - Garai-Fodor Mónika: Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/1. kötet - Kihívások és lehetőségek a gazdaság eltérő szegmenseinél interdiszciplináris megközelítésben. Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar, Budapest, p. 17-35. (Utolsó letöltés: 2023. 11.05)
- [38] Szóka Károly (2022): A pénzügyi kultúra és tudatosság meghatározása és magyarországi helyzete. *Economica* 12(3-4) DOI: 10.47282/economica/2021/12/3-4/10417; (Utolsó letöltés: 2023.10.05.)
- [39] Tóth, F. (2022): Jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek <https://www.mnb.hu/web/sw/static/file/hatteranyag-20.pdf>; (Utolsó letöltés: 2023.01.05.)